

TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ

TANNÂNE *ve* TAYYÂRE KASÎDELERİ ŞERHİ

Hazırlayan: Cüneyt Taşan

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2021, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 171
Edebiyat: 76

ISBN 978-625-7471-07-7
Sertifika No: 18188

Birinci Baskı: İstanbul, 2021

Hazırlayan: Cüneyt Taşan

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Bünyamin Ayçiçeği

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Mikyas Basım Yayın Matbaacılık
(Sertifika No: 35532)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Tâhirü'l-Mevlevî

Tannâne ve Tayyâre Kasideleri Şerhi

Hazırlayan: Cüneyt Taşan

İstanbul : DBY Yayınları, 2021.

239 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 171)

ISBN 978-625-7471-07-7

1- Edebiyat 2- Kasîde 3- Şerh

Bu kitap, 2018 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı'nda Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ'nin danışmanlığında savunulan "Tâhirü'l-Mevlevî'nin Sünbülzâde Vehbî'nin Tannâne ve Tayyâre Kasideleri Adlı Eseri (İnceleme-Metin)" başlıklı yüksek lisans tezinin yeniden tasnif edilerek gözden geçirme, küçük ekleme ve düzenlenmelerle kitaplaştırılmış hâlidir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu - Fatih / İstanbul
Tel.: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Önsöz.....	13
Giriş.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM

Tahirü'l-Mevlevî'nin Hayatı ve Eserleri

Hayatı	19
Hocalık Yaptığı Okullar	26
Burhân-ı Terakkî	26
Rehnümâ-yı Füyûzât	26
Dârü'ş-Şafaka	27
Halkalı Zirâat Mektebi	27
Darü'l-hilâfeti'l-Âliyye Medresesi	28
Medresetü'l-Kuzât	28
Medresetü'l-Vâizîn/Medresetü'l İrşâd	28
İstanbul İmam ve Hatip Mektebi	29
Maltepe Askeri Lisesi	29
Kuleli Askeri Lisesi	29
Beşiktaş Mûsikî Mektebi	30
Saint Joseph Lisesi	30

Tarikatı	30
Eserleri	34
Kronolojik Biyografisi	37

İKİNCİ BÖLÜM

Sünbülzâde Vehbî Hayatı ve Eserleri

Hayatı	39
Eserleri	43
Dîvân	44
Münşeât	44
Nuhbe-i Vehbî	45
Şevk-Engîz	45
Tuhfe-i Vehbî	46
Lutfiyye	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tannâne ve Tayyâre Kasideleri

Tannâne Kasidesinin İçerdiği Konular ve Kapsamı	47
Tayyâre Kasidesi'nin İçerdiği Konular ve Kapsamı	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Şerh Metninin İncelenmesi

Dil Özellikleri	53
Şerh Yöntemi	54
Şerh Metninde Kullanılan Kaynak Eserler	56
Târîhî Kaynaklar	56
Ata Târîhi	56
Sicill-i Osmânî	56
Netâyicü'l-Vukûât	57

Târîh-i Devlet-i Osmaniyye	57
Târîh-i Cevdet	58
Târîh-i Şânîzâde	58
Târîhî Tâbirler ve Istlâhlar Ansiklopedisi	59
Lûgat Kaynakları	59
Burhân-ı Katı' Tercümesi	59
Çağatay Lugatı	59
Dîvânü Lügâtî't-Türk	60
Lûgat-ı Nâci	60
Lûgat-ı Osmanî	61
Kâmûs Tercümesi	61
Biyografik Kaynaklar	62
Esâmî	62
Kâmûsu'l-A'lâm	62
Latîfî Tezkiresi	63
Diğer Kaynaklar	63
Netâyicü'l-Fünûn	63
Heves-Nâme	64
Tâhirü'l-Mevlevî Tarafından Tespit Edilen Edebisanatlar	64
Anlamla İlgili Sanatlar	65
Gulûv	65
Haşv-i Kabîh	65
Haşv-i Müfsid	66
Hüsn-i Tahallüs	66
Îhâm-ı Tenâsüb	67
Îhâm-ı Tezâd	67
Telmîh	68
Tenâsüb	68
Tevriye	68
Tezât	69
Lafzî Sanatlar	69
Cinâs	69
Cinâs-ı Hattî	70
Cinâs-ı İşkikâkî	70
Cinâs-ı Nâkıs	71
Cinâs-ı Mutarraf	71

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tannâne ve Tayyâre Kasîdeleri Metni

Müellif Hattı Tavsîfi	73
Metin Kuruluşunda Takip Edilen Usûl	75
Türkçe Kelime ve Eklerin İmlâsı.....	75
Arapça ve Farsça Terkîb, Kelime ve Eklerin İmlâsı	75
Transkripsiyon Sistemi ve Teknik Özellikler	77

METİNLER

Tannâne Kasîdesi.....	79
Tayyâre Kasîdesi.....	177
Kaynakça	225
Ekler	235

Önsöz

Edebiyatımızda, nazım şekli olarak kasîde türünde vücûda getirilen ve övgü mahiyetinde bulunan şiirler oldukça önemli bir yere sahiptir. Sünbülzâde Vehbî'nin, I. Abdülhamid'e sunarak idâmdan kurtulduğu ve sefâretnâme özelliği de taşıyan kasîdesi *Tannâne* ve Rodos kadılığı esnâsında, eski Kırım Hân'ı Şâhin Girây'ın, memleketi Kırım'ı Ruslar'a teslim etmesinden dolayı Rodos'a sürgüne gönderildikten sonra idam edilmesine dair yine I. Abdülhamid'e gönderdiği rapor niteliğindeki *Tayyâre* kasîdeleri muhtevâ bakımından diğer klâsik kasîdelerden ayrılır. Osmanlı Devleti'nin medeniyet tasavvurunun, edebiyat üzerinden Cumhuriyet dönemine taşınmasında büyük emeği olan münevver şahsiyet Tâhirü'l-Mevlevî'nin, *Sünbülzâde Vehbî'nin Tannâne ve Tayyâre Kasîdeleri* adlı eseri de sözü edilen bu iki kasîdenin şerhidir. Müellif hattı iki ayrı defterden oluşan eserin birinci defteri *Sünbülzâde Vehbî'nin Tannâne ve Tayyâre Kasîdeleri* başlığıyla Süleymâniye Kütüphanesi Fethi Sezâi Türkmen Bölümü 93 numarada, *Tayyâre Kasîdesi* başlıklı ikinci defteri ise Süleymâniye Kütüphanesi Fethi Sezâi Türkmen Bölümü 94 numarada kayıtlıdır. Birinci defterin başlığından anlaşılacağı üzere ikinci defter ilkinin devamı niteliğinde olduğu için ikisinin birlikte incelenmesi uygun görülmüştür.

Elinizdeki kitap, yüksek lisans tezimizden hareketle hazırlanmıştır.¹ Bu çalışmada öncelikle Tâhirü'l-Mevlevî ile Sünbülzâde Vehbî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, akabinde *Tannâne* ve *Tayyâre* kasîdelerinin konu ve kapsamına değinilmiştir. Sonraki bölümde şerh metni; dil özellikleri, şârihin şerh yöntemi, kullanılan kaynaklar ve edebî sanatlar gibi çeşitli yönlerden incelenmiştir. Sonrasında yer alan beşinci bölümde ise şerh metni yer almaktadır.

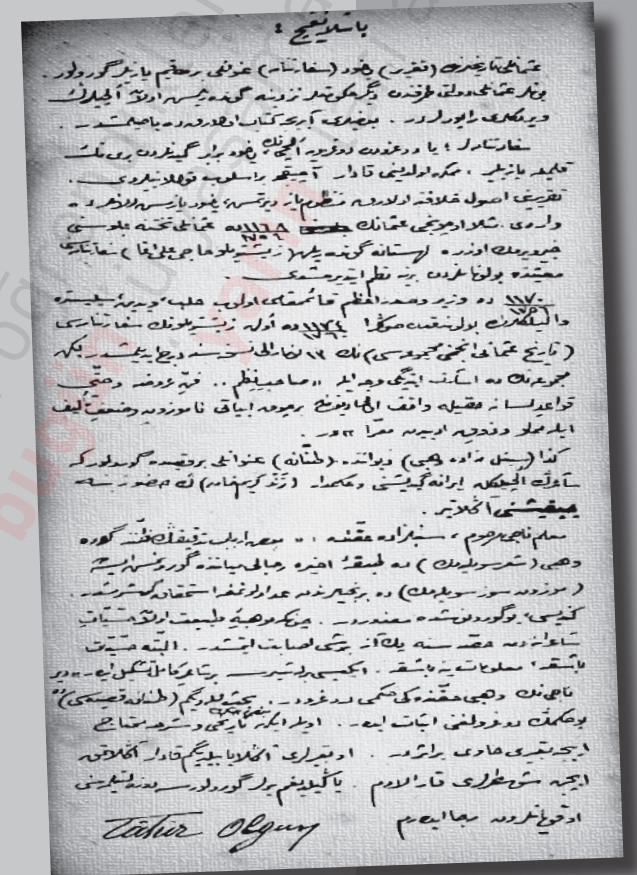
Bu çalışma neticesinde azîz mutasavvıf Tahirü'l-Mevlevî'nin tasavvufi birikimiyle birlikte Arapça ve Farsçaya olan hâkimiyetini aktardığı en önemli eserlerinden biri daha günümüz alfabesine aktarılmış ve okuyucuların istifadesine sunulmuştur. Tahirü'l-Mevlevî'nin son derece sâde bir dille şerh ettiği kasideler üzerinden I. Abdülhamid dönemi Osmanlı Devleti kültürel ve siyasi hayatı ile şair Sünbülzâde Vehbî Efendi'nin sanat üslubu hakkındaki değerlendirmeleri de gün yüzüne çıkarılmıştır. Şerh edilen metinlere dâir yapılan incelemelere bir yenisinin daha eklendiği bu çalışmamızla ilim âlemine katkı sağlayabilirsek şerefîyâb oluruz.

Çalışmamızın başından sonuna kadar desteğini esirgemeyen ve eserin editörlüğünü üstlenen çok kıymetli hocam Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ'ne, Farsça beyitlerin tashihinde önemli katkısı bulunan çok kıymetli hocam Dr. Ahmet ÇELİK'e, metni okurken karşılaştığım problemleri aşmamda yardımlarını esirgemeyen çok kıymetli hocam Nizamettin ARSLAN'a, maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim çok muhterem büyüğüm azîz Naci BAYRAKTAROĞLU beyefendiye minnet ve şükranlarımı âcizâne arz ederim. Gayret bizden, tevfiğ Allah'tandır.

Cüneyt TAŞAN
İstanbul, 2021

¹ Tez için bk. Cüneyt Taşan "Tahirü'l-Mevlevî'nin 'Sünbülzâde Vehbî'nin Tannâne ve Tayyâre Kasîdeleri' Adlı Eseri (İnceleme-Metin)" (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.

Sünbülzâde Vehbî Tannâne Kasîdesi

Başlangıç

‘Osmânî târîhlerinde **takrîr** yâhûd **sefâretnâme** ‘unvânlı bir takım yazılar görülür. Bunlar ‘Osmânî Devleti tarafından diğer hükûmetler nezdine gönderilmiş olan elçilerin verdikleri raporlardır. Ba’zıları ayrıca kitâb olarak da basılmıştır. Sefâretnâmeler; ya doğrudan doğruya elçinin, yâhûd berâber gidenlerden birinin kalemîyle yazılır, mümkün olduğu kadar açıkca bir uslûb kullanılırdı. Takrîrini usûl hilâfına olarak manzûm yazdırtmış, yâhûd yazmış olanlar da vardı. Meselâ Üçüncü ‘Osmân’ın 1168/1754’de ‘Osmânî tahtına culûsunu haber vermek üzere Lehistân’a gönderilen **Ziştovili Hâcî ‘Alî Ağa** sefâretnâmesini ma’iyetinde bulunanlardan birine nazm ettirmişti. 1170/1756’da vezîr ve sadr-ı a’zam kâ’im-makâmı olub Haleb, Vidin, Silistre vâilîliklerinde bulunduktan sonra 1174/1760’da ölen Ziştovili’nin sefâretnâmesi **Târih-i ‘Osmânî Encümeni Mecmu’ası**’nın 13 numaralı nüshasına derc edilmiştir. Lâkin mecmû’anın da işâret ettiği vech ile “Sâhib-i nazm fenn-i ‘arûza ve hattâ kavâ’id-i lisâna hakkıyla vâkif olmadı-ğundan bir çok ebyât-ı nâ-mevzûn ve za’f-ı te’lif ile memlû ve zevk-i edebîden mu’arrâ’dır. Kezâ **Sünbülzâde Vehbî Dîvânı**’nda **Tannâne** ‘unvânlı bir kasîde görülür ki şâ’irin elçilikle İrân’a gidişini ve hükümdâr **Zend Kerîm Hân**’ın huzûruna çıkışını anlatır.

Mu’allim Nâcî merhûm, Sünbülzâde hakkında: “Ba’zı erbâb-ı tedkikin zannına göre Vehbî **şi’ir** söylemekte tabaka-i ahîre ricâli

meyânında görünmüş ise de **mevzûn söz söylemek**de birincilerinden 'add olunmağa istihkâk göstermiştir. Kendisi, bu görünüşde ma'zûrdur. Çünkü mevhibe-i tabî'at olan hissiyât-ı şâ'irânenen hissesine pek az bir şey isâbet itmiştir. Elbette hissiyât başka, ma'lûmât yine başka. İkisi birleşirse bir şâ'ir-i kâmil teşkîl ider" der. Nâcî'nin Vehbî hakkındaki hükmü doğrudur. Bahs eylediğim **Tannâne Kasidesi** de bu hükmün doğruluğunu isbât eder. Öyle iken ba'zı beyitleri târihî ve şerhe muhtâc ince ta'bîri hâvî bir eserdir. O ta'bîrleri anlayabildiğim kadar anlatmak için şu satırları karaladım. Yanıldığı yerler görülürse düzeltilmesini okuyanlardan ricâ ederim.

Tâhir OLGUN

Sefâretnâme

Mülgâ **Târîh-i 'Osmânî Encümeni** a'zâsından ve çok değerli müverrihlerimizden Bay Mehmed Zeki'nin **Târîhî Ta'bîrler ve Istilâhlar Ansiklopedisi** isimli gâyet mühim bir eseri vardır. Uzun yıllardan beri birçok zahmetli araştırmannın mahsûlü olan bu eser, 'Osmânî târihine 'âid ta'bîrleri mufassal ve mükemmel sûrette izâh etmektedir. Târîh ile uğraşanların istifâdesi için basılması beklenen **Târîh Lugati**'nin **Sefâretnâme**'ye dâ'ir olan satırlarını iktibâs etdim. Bu satırlar hem Bay Zeki'nin kitabı hakkında bir fikir verir, hem de şu risâlenin bildirmek istediklerini tamâmlar.

“Sefâretnâme: elçilikle ecnebî memleketlerine gitmiş olan devlet me'mûrlarında vazîfe-i me'mûrelerinin sûreti îfâsına dâ'ir tanzîm ve takdîm etdikleri raporlara **sefâretnâme** 'unvânı verilmiştir.

'Osmânîler, Üçüncü Sultân Selîm gelinceye kadar ecnebî memleketlere dâ'imî sefir göndermemişler, pâdişâhların cûlûsunu bildirmek ve mu'âhede 'akd etmek gibi maksadların îfâsı için yolladıkları elçileri hep muvakkat olarak i'zâm eylemişlerdir. Hâlbuki buna mukâbil Avrupalılar, Türkiye'de dâ'imî sefir bulunduruyorlar, memleketlerinin menâfi'i onlar vasıtasıyla te'mîn ediyorlardı. Fransızlar'ın Hicrî 951 Milâdî 1534 senesinden i'tibâren 'Osmânî pâyitahtında sefir bulundurmuş olmaları misâl olarak zikr edilebilir.

‘Osmânîlî târîhlerinde ilk def’a olarak sefir i’zâmî Çelebî Sultân Mehmed zamânında vâkî’ olduğu yazılıdır. O vakitlerde **çavuş**¹ ‘unvânını alan bu sefirlerden ilkinin Çelebî Sultân Mehmed zamânında gönderilmiş olması herhâlde doğru olmasa gerekdir. Çünkü ‘Osmânîlîlar, çok evvel Avrupalîlarla, bi’l-hâssa Venedik ve [3] Bizânsîlîlarla münâsebâtta bulunmuşlar, Bizânsîlîlarla o vakte gelinceye kadar muhârebeler yapmışlar, musâlahalar ‘akd eylemişlerdir. Binâ’en’aleyh ‘Osmânîlîların başka yere olmasa bile Bizânsîlîlar’a sefir gönderdiklerine şüphe edilmemek lâzım gelir.

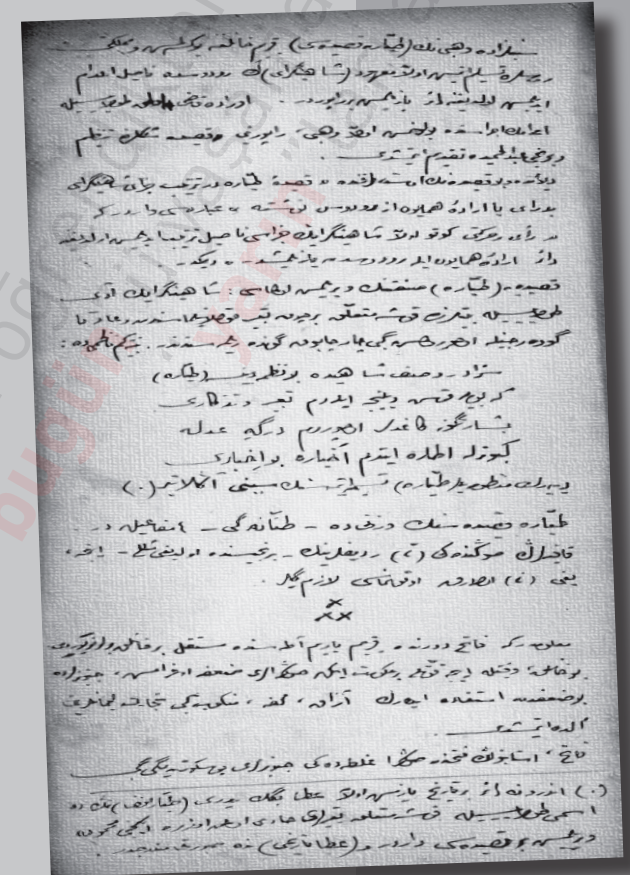
Sefâretnâmeler, elçiler tarafından bi’z-zât vücûda getirildiği gibi sefirlerin ma’iyyeti halkından biri tarafından da yazıldığı vâkî’ idi. Yine sefâretnâmeler, mensûr olarak yazıldıkları gibi manzûm olmak üzere de vücûda getirilmişlerdir.

Sefâretnâmelerde memleketden hareketle hangi vâsîta ile nerele uğranılarak mahall-i maksûda varıldığı ve vazîfe-i sefâretin ne sûretle ifâ olunduğu yazıldığı gibi görülen yerler ve tesâdüf edilen hâdiselerden de bahs olunmuşdur. Binâ’en’aleyh sefâretnâmelerden coğrâfyâ nokta-i nazarından istifâde kâbil olmakla berâber en ziyâde devletler arasındaki ihtilâfdan bahs etmeleri, mu’ayyen ve mühim vesikaları ihtivâ eylemeleri hasebiyle diplomasî târîhi için pek kıymetli birer menba’ teşkil ederler.

Avrupa ahvâline dâ’ir sefâretnâmelerin ihtivâ etdiği ma’lûmât ve elçiler tarafından verilen şifâhî îzâhât, memleketde mühim ‘alâkalar

¹ [T.M.] Merhûm Cevdet Paşa, enderûna ve saraya ‘â’id beş cildlik bir târîh yazmış olan ‘Atabey’in eseri için kaleme almış olduğu **Takrîz**’de der ki; “...tahavvül-i a’sâr ve a’vâm ve tebeddül-i etvâr ve eyyâm ile değil yalnız eşhâs ve akvâm, belki şîve ve edâ-yı elsine-i enâm bile tegayyur etmektedir. Bir lisânın yüz sene evvelki ta’bîrâtı ile şimdiki istilâhâtı pîş-i nazarı dikkate alınsa ne kadar tahavvülâtta uğramış olduğu basar-ı basîrete rûşenâ ve a’yân olur. Vaktiyle **çavuşluk** devletce ne kadar mu’tenâ bir ‘unvân olub da çavuşlar içinde nasıl haysiyetli zâtlar bulunduğunu bilmeyerek târîhlerde çavuşlardan ba’zı duvel nezdine elçi gönderildiğini görenler, ‘asrımızdaki **de’âvî çavuşları**mı pîş-i nazara alr ve bu sınıftan nasıl sefir gönderiliyormuş diye hayrette kalır. El-hâsil mürûr-ı zamân ile efrâd-ı insân gibi elfâz ve istilâhât-ı lisân dahi tegayyur ve teceddüd idüb gider.”

Sünbülzâde Vehbî Tayyâre Kasîdesi

Tayyâre Kasîdesi

Sünbülzâde Vehbî'nin **Tayyâre Kasîdesi** Kırım Hânlığı'na yükselmiş ve memleketi Ruslar'a teslim etmiş olan ma'hûd **Şâhîn Girây**'ın Rodos'da nasıl i'dâm edilmiş olduğuna da'ir yazılmış bir rapordur. Orada kâdî olmak tolayısıyla i'dâmın icrâsında bulunmuş olan Vehbî, raporunu kasîde şeklinde tanzîm ve Birinci 'Abdülhamîd'e takdîm etmişti.

Dîvânında ve bu kasîdenin üst tarafında;

قصیده طیاره در ترتیب جزای شاهنگرای بد رای با اراده همایون از رودوس نوشته¹

'ibâresi vardır ki "Rây ve hareketi kötü olan Şâhîn Girây'ın cezâsı nasıl tertîb edilmiş olduğuna da'ir irâde-i hümâyûn ile Rodos'dan yazılmışdır." demekdir.

Kasîdeye **Tayyâre** sıfatının verilmiş olması: Şâhîn Girây'ın adı tolayısıyla beyitlerinde kuşa müte'allik birçok ta'bîr kullanılmasından ve 'âdetâ güvercinle uçurulmuş gibi çarçabuk gönderilmesindedir. Nitekim nâzımında

¹ Farsça olan bu cümlemin transkripsiyonu şöyledir:

Қасіде-і Şаййаре дер tertîb-і cezâ-yı Şâhîn Girây-ı bed-rây bâ irâde-і hümâyûn ez Rodos nüvişte.

Sezâdır vâsıf-ı şâhîde bu nazma dense tayyâre
Ki böyle kuş dilince eyledim ta'bîr ü tezkârî

Beşâret-güne kâğıdlar uçurdum dergeh-i 'adle
Kebûterle itâre etdim ahyâra bu ihbârî

diyerek manzûmeye **Tayyâre** tesmiye etmesinin sebebini anlatır.²

Tayyâre Kasidesi'nin vezni de Tannâne gibi 4 mefâ'îlün'dür. Kâfiyelerin sonundaki **ı** rediflerinin -birincisinde olduğu misilli- ince, ya'nî **ı** olarak okunması lâzım gelir.

Ma'lûmdur ki Fâtih devrinde Kırım yarım atasında müstakil bir hânlık bulunuyordu. Bu hâlk, vaktiyle epeyce kuvvetli bir hükümet iken sonraları za'afa uğramış, Cenevizler de bu za'afdan istifâde ederek Azak, Kefe, Menküb gibi ticâret limanlarını elde etmişti.

Fâtih, İstanbul'un fethinden sonra Galata'daki Cenevizleri püs-kürdüğü gibi 880 târihinde **Gedik Ahmed Paşa** kumandasında gönderdiği bir donanma ile onları Karadeniz yalılarında kaçırtmıştı.

Ceneviz gemilerinden alınan esirler arasında bir Kırım prensi vardı ki müteveffâ **Hâcı Girây Hân**'ın oğullarından **Mengli** idi. Prens'in hüviyeti anlaşılınca esâret mu'âmelesi değiştirilmiş ve hakında hürmet gösterilmeğe başlanmıştı. O sırada Kırım'daki 'ulemâ ve eşrâf tarafından Fâtih'e bir mahzar takdîm edildi. Kırım Hânı **Hâcı Girây**'ın vefâtı üzerine on iki oğlundan her biri, hân olmak için memleketi kana ve âteşe boyadığı o mahzarda zıkr olunduktan sonra içlerinden birinin hân nasbıyla âsâyîşin te'mîni isteniliyordu.

Bunun üzerine **Mengli Girây** Kırım hânı ta'yîn edildi ve merâsimle memleketine gönderilib tahta geçirildi. Ondan sonra Kırım Hânlığı, 'Osmânî İmpârâtorluğu'nun imtiyâzlı bir parçası hâline geldi. Hânlar, 'Osmânî pâdişâhlarının fermânıyla 'azl ve nasb edilir oldu ve şu hâl 1185 târihine kadar sürdü. Çünkü Ruslar o sene

² [T.M.] Enderûn'a dâ'ir bir târih yazmış olan 'Ata Bey'in pederi **Tayyâr Efendi**'nin de ismi tolayısıyla kuşa müte'allik ta'bîrleri hâvî olmak üzere İkinci Mahmûd'a verilmiş bir kasidesi vardır ve '**Atâ Târîhi**'nde sûreti mündericidir.

içinde Kırımlılara istiklâl va'diyle 'Osmânî tâbî'iyetinden ayırmışlar, 1188/1774'deki Küçük Kaynarca mu'âhedesine bu istiklâli derc ettirmişler, 1197'de ise Kırım büsbütün istilâ eylemişlerdi. O sırada Ruslar'ın teşvîk ve tazyîkiyle intihâb edilmiş olan **Şâhîn Girây** hânlık makâmında bulunuyordu. 'Abdurrahman Şeref merhûm **Devlet-i 'Osmâniye Târîhi**'nde der ki:

"Rusyalı'nın Devlet-i 'Aliyye'ye ve Tatar'a başka başka lisân kullanarak Kaynarca musâlahasına esâs ittihaz ettiği **Serbestî-i Tatar** mâddesi, Kırım'ı hükûmet-i metbu'asından ayırarak bi's-suhûle ele geçirmek maksadına mebnî olduğu meydânda idi. Alışmadığı usûl-i istiklâliye, Kırım hükûmet-i cedîdesini birdenbire sarsacağından hudûsü tabî'i olan nifâk ve ihtilâf dahli, Rusyalı'nın müdâhalesini icâb edecek ve emr-i istilâyı tesrî' eyleyecekti. Binâ'en'aleyh Rusyalı meyân-ı kavme tefrika bırakmak ve teşdîd-i şûriş ve şikâk mesleğini ittihâz eyledi. Saltanat-ı seniyye, Kırım'ın kolaycacık dâm-ı teshîre düşmesine bir vechle razı değilse de a'dâ elini çabuk tutduğundan âyeten tafsil olunacağı üzere müdâhale-i 'Osmâniye'de iş iş-den geçmiş bulundu ve **nakş ber âb** kabilinden olan serbestî-i Tatar üç, beş sene ancak sürdü. Mu'âhede-yi müte'âkib ekâbir-i Tatar, ibtidâ **Sâhib Girây**'ı hân nasb edib fakat hilâfet-i seniyyeden tebâ'üdün vahâmetini derpîş-i mülâhaza eyleyerek 'akılları başlarına geldiğinden İstanbul'a me'mûrlar i'zâmîyle ke'l-evvel hânın me'mûriyeti tasdik kılınmasını ve fermâna gönderilmesini istirhâm eylediler. İhkâm-ı mu'âhede, bu derece tesâhuba müsâ'id olmadığından himâyet-i mezhebiyye dâ'iresinden **Mîr-i 'alem Mehmed Bey** vasıtasıyla hân hazretlerine teşrîfât ve berât irsâl olunmuş ve Rusya sefâretine dahi ol vechle i'lâm-ı keyfiyet edilmiştir. Hânân-ı kadîmden **Devlet Girây** sefer-i sâbık hengâmlarından Kubân cihetlerine me'mûr olub 'akd-i sulh 'akîbinde Kırım'a güzâr eyledikde eşrâf-ı Kûm **Sâhib Girây**'ın yerine müşârû'n-ileyhe hil'at-ı hükûmeti ilbâs etmişler ve biraz müddet sonra Rusyalı müdâhale-i 'askeriyyesiyle **Devlet Girây** firâra icbâr edilib yerine **Şâhîn Girây** nasb ve intihâb olunmuşdur. 1191

Şâhîn Girây, vaktiyle bir müddet Petersburg'da oturmuş ve âdâb u etvâr-ı frengâneye epeyce meyl etmiş hobpa mizâclı ve nîk ü bedî tefrika gayırmaktadır bir şâb-ı nevrêsîde olub Rusya himâyesini ve **Katarina**'nın i'tâ eylediği rütbe-i 'askeriyeyi ve nişânları ez cân u dil kabûl eylediği gibi Rusya zâbitânından yâver istihdâm ve âlafrânga sofrada ta'm etmek ve Kırım'da bulunan otağı ilgâ ile 'alenen şarâb içmek gibi halkın havsalasına sığmayacak harekât-ı nâbecâ ile tebrîd-i ricâli ve cânib-i hilâfet-i seniyyeden icrâ-yı nush u pend olundukca mukâbele-i bâride ile izhâr-ı nahvet ve istiskâl eyledi. Hâlbuki Rusyalılar, mûmâileyhi öyle sakîm yollara sevk etdikleri gibi diğer taraftan da dâhilen icrâ-yı tahrîkâtından hâlî kalmadıklarından nihâyet **Şâhîn Girây** 'azl u iskât ve birâderlerinden **Bahâdır Girây** makâm-ı hâniye is'âd kılındı. Fakat icrâ-yı mâ-fi'z-zamîr için Rusyalı böyle vesîlelere muntazır olduğundan derhâl taraftarı olan **Şâhîn Girây** 'ı himâyeye kıyâm ve Kırım'a 'asker idhâliyle mûmâileyhi tekrâr yerine ik'âd eylemiş ve bu sâyede **Şâhîn Girây** Rusya 'askerinin taht-ı sıyânetinden beş, altı ay kadar daha güyâ hükümrân olmuş ise de nihâyet Rus cenrali **Potemkin** vücûh-i Tatarı cem' ile Kırım ve Kuban'ın Rusya memleketine ilhâkını resmen i'lân etmiş ve imparatoriçe nâmına cebren mütâba'at sözünü almıştır. **1197**

Şâhîn Girây tazmînât olarak Rusya hazînesinden senevî 800.000 ruble ma'âş ile aldatılıb üç dört sene sonra istiskalen ma'âş dahi kat' edildiğinden nâcâr Dârü'l-Hilâfetü'l-İslâmiyye'ye ilticâ ve hicret ve bi'l-âhire Rodos'da maktûlen dâr-ı cezâyâ rihlet eyledi."

Cevdet Paşa da târihinin ikinci cildinde ve 196'ncı sâyfâda "Bahâdır Girây ile Şâhîn Girây'ın Tercüme-i Hâlleri" başlığıyla yazar ki:

"Bahâdır Girây, Şâhîn Girây'ın büyük birâderi olub Şâhîn Girây, Kırım'dan firâr etdikde ahâlînin ittifâkıyla hân olub yedi ay hükümetden sonra Şâhîn Girây Rusyalıların i'ânesiyle cehren Kırım hükümetini zabt etdikde müşârü'n-ileyhi habs etmişti. Bu kerre Rusya, Kırım'ı bütün bütün istilâ etdikde Bahâdır Girây

habsden halâs ile tahlîs-i cân için Kuban cânibine firâr ve ol taraflarda karar eyledi. Bundan yedi sene sonra, ya'nî 1204 senesinde Der-sa'âdet'e celb olunub Tekirtağ kazâsında kendine çiftlik ihsân olunarak 206 senesinde ecel-i mev'ûdiyla orada vefât eylemiştir. Ammâ Şâhîn Girây, Rusyalıların eser-i fesâdı olmak üzere 1191 senesinde muktezâ-yı şurût-ı serbestiyet üzere Kırım hânı olub 96 senesinde ahâlînin ittifâkıyla Kırım'dan tard u def' olundukda Rusyalının i'ânesiyle tekrâr cây-ı kadîmine 'avdet etmişti. İş bu 97 senesinde bütün bütün Kırım'ın eyâdî-i a'dâyâ geçmesine sebebi müstakil oldu. Bundan sonra Rusyalılar, kendine bir mikdâr ma'âş tahsîs ile bir mahâlde iskân edib üç dört sene sonra istiskâl etmeleriyle 1201 senesi hilâlinde diyâr-ı İslâmiyye'ye çıkdıkda Rodos cezîresine nefyiyle orada katl ve i'dâm olunub müstahakkını bulmuşdur. Rak'a-i ulâ hânlığa 5 sene ve rak'a-i sâniyesi bir sene kadar olub hülâsa-i ahvâli:

Hadîs-i zülfinü anma yılân hikâyesidir me'âlinde 'ibâretidir."

Süreyyâ Bey **Sicilli 'Osmânî**'de, Mu'allim Nâcî de **Esâmî**'de Şâhîn Girây'ı şöyle anlatırlar:

"Topal Ahmed Girây'ın mahdûmu ve Sâhib Girây'ın birâderidir. 1191'de Kırım Hânlığı'na Rusya'dan bir yâver ile geldiye de hânlığı kabûl buyurulmayıb ('Osmânlı Hükûmetince) Selîm Girây gönderildi. Ancak takarrür edemeyib bu, hânlıkda kaldı. 1196'da Kırım'dan tard olunub 1197'de tekrâr hân olarak Rusya'dan geldi. Rusya bu sûretle Kırım'ı elde edib buna bir mikdar ma'âş verib Kırım'dan âhir mahale gönderib iskân etdirdi. 1201'de memâlik-i şâhâneye gelib Rodos'a gönderildi. 1202'de orada i'dâm ile hıyânetinin mücâzâtını görmüşdür. Hâ'in ve harîs olub hânedânının mahviyyetine sebep olmuşdur."

"Şâhîn Girây: Kırım mülkünün Rusya memalikine iltihâkını revâ gören hândır ki evvel emirde Rusya içine firâr etdiği hâlde istiskâl gördüğünden Surûrî'nin:

Tiz pervâz idi Şâhîn ele geldi nâgâh

mısrâ'ında gösterdiği 1201'de³ Devlet-i 'Osmâniyye'ye ilticâ eyledikde Rodos'a nefy olunarak müte'âkiben i'dâm edilmiştir. Erbâb-ı ma'ârifden olduğu hâlde gayret-i vataniyyeden bî-nasîb idi.

Yâr gelib 'aşkın menziline kılsa cây
Etmeye mi gün yüzü dideleri rûşenây

matla'lı gazel-i musanna'ı meşhurdur.”⁴

Îzâh edeceğim **Tayyâre Kasîdesi**'ne, Sünbülzâde 'Osmânî Hânedânı'nı medh ile başlar, sözü Birinci 'Abdülhamîd'e intikâl etdirir, onu bir çok mübâlağalı evsâf ile medh eder, ez cümle:

1. Sezâ Behrâm-ı Çarh olsa rikâbında silahdârı

der.

Behrâm Mirrîh seyyâresidir ki şark tahayyülüne göre feleğin cellâdıdır. Elinde hançer tutan iri bir adam şeklinde tasvîr olunur. Şeyh Gâlib'in **Hüsn ü 'Aşk**'ında

Mirrîh'in eli tonub şitâdan
Düşdü yere hançeri semâdan

demesi bu i'tibâr ileddir.

³ [T.M.] Bu târîh, bir kıt'adan 'ibâret olub tamâmı şöyledir:

Tutdu Şâhin Girây'ı fukarânın âhı	Nefy olundu Rodos'a katl olur inşa'allâh
Şu'arâ dest-i kabul üzere tutar târihim	Tiz pervâz idi Şâhin ele geldi nâgâh
1201	

⁴ [T.M.] Gazelin tamâmı böyledir:

Yanaşub ol mâha yâ hançer-i ser-tüzini	Eylesem ağıyârının sînesini hemçü nây
Yan virüb ey meh-likâ kaçma bu gam-hâreden	Âteş-i hierânna yanmaga görme revây
Yâver olursa eğer lutf-ı Hudâ bir kula	Bir pula muhtâc iken dehre olur pâdişây
Yâr delerse eğer sînemizi kâ'iliz	Tek bizi ol meh-likâ lutfına kula sezây
Ya meh-i rahşânda mı dehre ziyâ-bahş olan	Tal'at-ı rûyun mudur 'âleme viren cilây
Ya lec idüb müdde'î gün yüzün inkâr idüb	Eyler idi 'gaybî 'âkil ise zerre rây
Yâre ider chl-i 'aşk turmayub 'arz-ı hüner	Nebet-i 'arz-ı hüner sende mi Şâhin Girây

Rikâb üzenği demekdir. Pâdişâh, atla bir yere giderken üzenğisi yanında yürüyen çuhadârlara **rikâb ağaları** denilirdi. Çuhadârların kırk kişi olmak üzere **Çelebi Sultân Mehmed** devrinde tertîb edilip **mâbeyncilik** vazîfesinde kullanıldığı, re'îslerine **baş çuhadâr** denilib **baş mâbeyncilik** vazîfesini gördüğü “baş çuhadâr ağanın iktisâ eylediği kâleb işi kavuğa 'idîn ile mevlüd alaylarında mücevherli ağır sorguç” takıldığı **'Atâ Târîhi**'nde yazılıdır. Yine orada söylendiğine göre pâdişâh bir tarafa giderken “baş çuhadâr ağa rikâb-ı hümâyûnun sağ tarafında mâşiyen yürür ve ikinci çuhadâr, kırmızı atlas kîse içinde pâşûş-ı hümâyûnu, belindeki gümüş paftalı kuşağın yan tarafına ta'lik ederek sol tarafında gider ve **çizmeci** ta'bir olunan üçüncü çuhadâr, yedek çizme-i şâhâneyi kezalik kîse içinde, belindeki kuşağa rabt ederek baş çuhadârın arkasında ve dördüncü çuhadâr bunun ardında kâdime-cünbân ve sâ'ir çuhadâr ağalar, rikâb-ı hümâyûna muttasıl **peyk** ve **solakların** iç tarafında devân olurlar”dı.

Silâhdâr “Silâhdâr ağalar, dârü's-sa'âde takımından mâ'dâ mâbeyncilerle berâber **enderûnda** olan kâffe-i bendegânın zâbitidir. Silâhdâr ağaların tebdîli lâzım geldikde ekserîsi bâ rütbe-i vezâret Mısır eyâleti ve sâ'ir eyâlet vâliliği ve sıhriyyetle **kubbe vezâreti** ve **deryâ kapdanlığı** ve sadâretle bekâm olurlar.- 'Atâ Târîhi” idi.

Vehbî, pâdişâhı medh ederken sadr-ı a'zamı da unutmuyor, onu da pohpolamak için diyor ki:

2. Muvaffak eylemiş bir sadr-ı 'âli-kadre kim Mevlâ Müreccahdır Nizâmülmülk'e hüsn-i re'y ü etvâri

“Allâh, pâdişâhı yüksek değerli bir sadr-ı a'zama nâ'il etmiş ki güzel düşüncesi ve hareketleriyle Nizâmü'lmülk'e tercîh olunur.”

Buradaki “**sadr-ı 'âli-kadr**”den maksad **Koca Yûsuf Paşa**'dır. Cevdet Paşa Târîhi'nde ve 1215 senesi vakâyi' sırasında Koca Yûsuf Paşa'nın tercüme-i hâlini şöyle yazmıştır:

“Müteveffâ-yı müşârü'nileyh: Gürciyyü'l asl olub Tersâne-i 'Âmire'de 1161 senesi hengâmında liman re'isi **Hasan Kapdan**'ın

‘abd-i müşterâsı olduğu hâlde hüsn-i hizmetine mükâfâten âzâd olunmuş ise de efendisinin vefâtına kadar hizmetine muvâzabet ile isbât-ı sıdk u sebât eylemiş ve ba’ dehû kışın Kâsım Paşa’da Zincirlikuyu’da kahvecilik ile ta’ayyüş eder ve yazın Donanma-yı Hümâyûn ile gidib gelerek ticâret eyler ve ba’zı ashâb-ı sermâye ile ‘akd-i şirket-i mudârebe ederek Mısır’a dahi gidib gelir imiş. 78 senesinde **Gâzî Hasan Paşa** riyâle kapdanı iken müşârû’nileyhe sermâye verib ticâretini beğenmekle kapdan paşa olduğundan kendine hazînedâr ve ba’ dehû **kapıcı başlık** rütbesi ile **kapı kedhüdâsı** edib bu münâsebetle mâbeyn-i hümâyûna âmed u şud esnâsında hazîne vekîli ‘Osmân Ağa’ya intisâb ederek anın himayetiyle 99 senesinde rütbe-i vezâretle Morâ muhassıllığı tevcih buyurulmuş ve 1200 târihinde Makâm-ı Sadâret-i ‘Azîmâ’ya gelmişti. Kendisinin vukûfsuzluğu ve hem-zebânı olan Şeyhülislâm Müftüzâde Ahmed Efendi’nin ta’assub-ı bâridi hasbiyle 201’de Rusya seferini açib ve Nemseli dahi i’lân-ı harb etmekle ne tarafa hareket edeceğini şaşırıp nihâyet Nemse üzerine hareketle bidâyet-i emirde galebeye mazhar olmuş ise de neticesinde sermâyeden zarar etmiş ve Sultân Selîm’in cülûsundan iki ay sonra ‘azl ve ‘uhdesine Sivas eyâleti ile Vidin ser-‘askerliği ihâle kılınmıştı.

Gâzî Hasan Paşa sadârete geldikde sâhib-i tercüme ‘uhdesine deryâ kapdanlığı tevcih eylemiş ise de Der-sa’âdetce teng-i vakt bahânesiyle kapdanlığından sarf-ı nazar olunarak Vidin ser-‘askerliğinde ibkâ ve beş senesinde ‘uhdesine Bosna vâlîliği tevcih edilmiş ki çok geçmeksizin sâniyen sadâret-i ‘uzmâ ile kâm-revâ kılınmakla küşâdına bâ’is olduğu seferi kapatıp altı senesi hilâlinde Der-sa’âdet’e ‘avdet etdikden sonra müte’âkiben ‘azl ile Anapa muhâfızı nasb olunmuşdu. 205’de me’ûriyyeti Cidde vâlîliğine tahvîl ile Medîne-i Münevvere muhâfızlığı ihâle olunub orada ecel-i mev’ûdiyla vefât eylemiştir. Câvîd Bey **Hadîkatü’l-Vüzerâ** zeylinde müşârû’nileyhin irtikâb ve mezâliminden bahs eder ve “Sikadan menkûldür ki ‘217’ adet izâle-i bikre muvaffak oldum’ der imiş.” diye kadh u zemmini tezyîl eyler. Tecâvez’allâhû ‘an seyyiâtihi Mekke müverrihi ‘Abdü’ş-Şekûr

Kaynakça

- Abdurrahman Şeref: **Târîh-i Devlet-i Osmâniye**, İstanbul, Karabet Matbaası, 1309, 1312.
- Ahterî Mehmed Efendi: **Ahterî-i Kebîr**, İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1310.
- Akar, Ali: **Türk Dili Tarihi: Dönem-Eser-Bibliyografya**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2005.
- Akbaş, Onur: “Mustafa Reşit’in Müntehabât-I Cedîde İsimli Antolojisinin Çeviri Yazısı ve İncelenmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D., Afyonkarahisar, 2012.
- Akkuş, Metin: **Nef’î Dîvânı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1993.
- Aksoy, Ömer Asım: Mütercim Asım, Ankara, Türk Dil Kurumu Tanıtma Yayınları, 1962.
- Aktaş, Hasan: **Klasik Türk Şiirinde Edebî Sanatlar**, Edirne, Yort Savul Yayınları, t.y.
- Alıcı, Gülcan Tanıdır: **Lutfiyye-i Vehbî**, Kahramanmaraş, Ukde Yayınları, 2011.
- Alp, Ali Rıza, Sabahat Alp: **Büyük Osmanlı Lûgatu**, C.I, İstanbul, Ekiçigil Matbaası, 1958.
- Alparslan, Ali: “Manzum Lûgatler ve Tuhfe-i Vehbî’nin Alfabetik Tertibi”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul 1946-1947.

- Atalay, Mehmet: **Tâhîrî'l-Mevlevî'nin Türkçe ve Farsça Dîvânları**, Erzurum, y.y., 2005.
- Babinger, Franz: **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, Çev. Coşkun Üçok, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982.
- Banarlı, Nihat Sami: **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C. II, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı, 1971.
- Baran, Yılmaz: “Tâhîrî'l-Mevlevî'nin Tadrîsât-ı Edebiyyeden Nazm ve Eşkâl-i Nazm'ı” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D. Aksaray, 2016.
- Başkan, Azime Merve: “Hüseyin Vassâf'ın Es'adnâme Adlı Eseri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat A.B.D. İstanbul, 2013.
- Batur, Atilla: “Sürûrî, Seyyid Osman” **DİA**, C.XXXVIII, 2010, s. 172-173.
- Beyatlı, Yahya Kemal: **Eski Şiirin Rüzgârıyla**, İstanbul, Baha Matbaası, 1962.
- Beyzadeoğlu, Ali Süreyya: **Sünbülzâde Vehbî**, İstanbul, İklim Yayınevi, 1993.
- Beyzadeoğlu, Ali Süreyya: **Sünbülzâde Vehbî**, İstanbul, Şule Yayınları, 2000.
- Beyzadeoğlu, Ali Süreyya: “Tayyâre Kasîdesi”, **Dergah**, C.II, No:18, 1991, s. 8-10.
- Beyzadeoğlu, Ali Süreyya: “Tannâne Kasîdesi”, **Dergah**, C.II, No:14, 1991, s. 10-12.
- Bolelli, Nusreddin: **Belâgat Beyân-Me'ânî-Bedî' İlimleri Arap Edebiyatı**, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, t.y.
- Bursalı Mehmed Tâhîr: **Osmanlı Müellifleri**, yay.haz.: A.Fikri Yavuz, İsmail Özen, C. II, İstanbul, Meral Yayınevi, t.y.
- Bursalı Mehmed Tâhîr: **Osmanlı Müellifleri**, yay.haz.: Mehmet Ali Yekta Saraç, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2016.
- Canım, Rıdvan: **Latîfî Tezkiretü's-Su'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2000.
- Ceylan, Ömür: **Tasavvufî Şiir Şerhleri**, İstanbul, Kitabevi, 2000.
- Coşkun, Menderes: **Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar**, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2007.
- Çakılcı, Diren: “Bir Hukuk Mektebi: Medresetü'l-Kuzât”, **Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi/Mediterranean Journal of Humanities**, C.III/I, 2013, s. 89-110

- Çavuşoğlu, Mehmed: “Kaside” **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı 2**, Ankara, 2011, s. 17-77.
- Çeşme, Volkan: “Halkalı Ziraat Mektebi: Eğitimi, Eğitimci Kadrosu, Örnek Çiftliği ve Yayınları”, **Osmanlı Bilimi Araştırmaları**, C.XVI/1, 2014, s. 73-99.
- Demirci, İlker: “Tuhfe-i Vehbî Manzum Sözlük” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2012.
- Demiryürek, Mehmet: **Tanzimattan Cumhuriyete Bir Osmanlı Aydını Abdurrahman Şeref Efendi (1853-1925)**, İstanbul, Phonix Yayınevi, 2003.
- Demiroğlu, Ayla: “Burhân-ı Katı” **DİA**, C.VI, 1992, s. 432-433.
- Dilçin, Cem: **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, II. bs., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992.
- Dikmen, Hamit: “Seyyid Vehbî” **DİA**, C.XXXVII, 2009, s.74-75.
- Dikmen, Hamit: “Seyyid Vehbi ve Dîvânının Karşılaştırmalı Metni” (Yayımlanmamış Doktora Tezi) C. I-II, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 1991.
- Doğanay, Rahmi: **Teâlî-i İslâm Cemiyeti**, Elazığ, Manas Yayınlar, 2008.
- Durgut, Hüseyin: “Şeyh Süleyman Efendî-i Buhârî Lügat-i Çağatay ve Türkî-i Osmânî (Cild-i Evvel)' Adlı Eserin Transkripsiyonu” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 1995.
- Durmuş, İsmail: “İstîşâd”, **DİA**, C.XXIII, 2001, s. 396-397.
- Ebü't-Tayyib Ahmed b. Hüseyin b. Hüseyin el-Kindî: **Dîvânü Ebî't-Tayyib el-Mütenebbî**, Kahire, Lecnetü't-Telif ve't-Terceme ve'n-Neşr, 1944/1363.
- El-Hâcc Nûrî: **Münşeât-ı Azîziye fi Âsâr-ı Osmâniye**, İstanbul, Muhip Matbaası, 1870.
- Eliaçık, Muhittin: “Edebiyat Tarihimize Işık Tutan Bir Eser: Atâ Tarihinin 4-5. Ciltleri”, **İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 20, İstanbul, 2005, s. 67-87.
- Emecen, Feridun M.: “Şâhin Giray”, **DİA**, C. XXXVIII, 2010, s. 275-277.
- Emecen, Feridun M.: “Son Kırım Hanı Şâhin Giray'ın İdamı Meselesi ve Buna Dair Vesikalar”. **Tarih Dergisi/Turkish Journal of History**, S. 34, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1984, s. 315-346.

- Eren, Hasan: “Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar” **Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi**, C.XVIII. S.2, Ankara, 1950, s. 145-163.
- Eyice, Semavi: “Hekimbaşı Ömer Efendi Külliyesi” **DİA**, C. XVII, 1998, s. 165-166.
- Fuzûlî: Fuzûlî, **Türkçe Dîvân**, yay.haz: Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedî Yüksel, Müjgan Cunbur, İşbankası Yayınları, Ankara, 1958.
- Galland, Julien Claude: **Relation de L’ambassade de Mehemet Effendi, À la Cour de France en 1721, Écrite Par Lui-Même et Traduite du Turc**, Paris, 1757.
- Göçkün, Önder: **Ziya Paşa’nın Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.
- Gölpınarlı, Abdülbaki: **Mevlevî Âdâb ve Erkânı**, İstanbul, İnkilâp Kitapevi, 2006.
- Görmez, Dursun: “Yayaköylü Ahmed Reşid Efendi’nin Şerh-i Nuhbe-i Vehbî Adlı Eseri S.222-446” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı A.B.D. , Manisa, 2008.
- Gözütok, Avni: “Türkiye Türkçesinin İlk Sözlüğü Lehce-i Osmânî” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** S. 24, 1997, s. 29-37.
- Güngör, Zülfikar: Son Mesnevîhânlardan Tâhirü’l-Mevlevî ve Mevlevîlik Hakkındaki Bazı Görüşleri”, **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C.IX, Sayı 3, Temmuz-Eylül 2009, s. 173-186.
- Güngör, Zülfikar: “Tâhirü’l-Mevlevî (Olgun) Hayatı, Eserleri ve Dinî Edebiyatla İlgili Şiirleri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994.
- Gürsoy, Altunış Belkis: “Sefâretnameler”, **Yeni Türkiye Türkler Dergisi Özel Sayısı**, Ankara, 2002, XII, s. 582-591.
- Hacımüftüoğlu, Nasrullah: **İ’câz ve Belâgat Deyimleri**, Erzurum, Erzurum Kültür Eğitim Vakfı Yayınları, 2001.
- İbnülemin Mahmud Kemal: **Son Asır Türk Şairleri**, C.X, İstanbul, M.E.B. Yayınları, 1970.
- İhtifalci Mehmed Ziya Bey: **Yenikapı Mevlevîhânesi**, yay.haz.: Murat A. Karavelioğlu, İstanbul, Ataç Yayınları, 2005.
- İlhan, Nadir: **Nev’î Efendi Netâyîcü’l-Fünûn ve Mehâsînü’l-Mütûn**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1992.

- İpek, Nimet: “Tâhirü’l-Mevlevî’nin Kudemâ-yı Mevleviyye Adlı Eseri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları A.B.D. , İstanbul, 2017.
- İpekten, Haluk: **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, İstanbul, Dergah, 2012.
- İpekten, Haluk: **Nâ’îf-i Kadîm Dîvânı**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1970.
- Kadri, Hüseyin Kâzım: **Türk Lûgati**, C.III. İstanbul, Maarif Matbaası, 1943.
- Karaduman, Şefika: “Ziya Paşa’nın Harâbâtının 1. Cildi (İnceleme-Metin-Dizin)” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D. Manisa, 2011.
- Karabey, Turgut, Numan Külekçi: **Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1990.
- Kaşgarlı Mahmud: **Dîvânü Lûgati’t-Türk**, Çev. Besim Atalay, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2013.
- Kâşgarlı Mahmûd: **Dîvânü Lûgati’t-Türk**, Çev. Fuat Bozkurt, Konya, Eğitim Kitabevi, 2012.
- Kılıç, Atabay: “Dağılımı İncileri Toplamak: Şerh Tasnifi Denemesi”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prof.Dr.Abdülkadir Karahan Anısına I. Uluslararası Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu, 12-13 Nisan 2007, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, t.y. s. 363-369.
- Kılıç, Müzahir: “Tâhirü’l-Mevlevî’nin Yenikapı Mevlevîhânesi Postnişini Şeyh Celâleddîn Efendi Merhûm Adlı Eseri” , **Doğu Araştırmaları Dergisi S.10 2012/2**, İstanbul, 2012, s. 75-106.
- Kon, Kadir: “Yeni Bilgiler Işığında Mehmed Akif’in Almanya Seyahati”, **Toplumsal Tarih Dergisi**, 217 Ocak 2012, s. 2-8.
- Korkmaz, Zeynep: **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995.
- Korkut, Hasan: “Osmanlı Sefâretnâmeleri Hakkında Yapılan Araştırmalar”, **Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, 2003, s. 491-511.
- Kuran, Ercüment: **Avrupa’da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasi Faaliyetleri (1793-1821)**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1968.
- Kuru, Selim Sırrı: “Sünbülzâde Vehbî”, **DİA**, C. XXXVIII, 2000, s. 140-141.

- Kurt, Songül Keçeci: “Osmanlı Devleti’nde Özel İslam Mektepleri”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2011.
- Kurtuluş, Rıza: “Kerim Han Zend”, **DİA**, C. XXV, 2002, s. 228
- Küçük, Recep: “Sünbül-zâde Vehbî’nin Farsça Dîvânçesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2010.
- Küçük, Sezai: “Yaşayan Son Mesevîhân Şefik Can, Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevîlik”, **Tasavvuf Dergisi**, S.14, İstanbul, 2005, s. 823-861.
- Küleççi, Numan: **Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1995.
- Kütükoğlu, Mübahat S.: “Darü’l-Hilâfeti’l-Âliyye Medresesi”, **DİA**, C. VIII, İstanbul, 1993, s. 507-508.
- Latîfi: **Latîfi Tezkiresi**, yay.haz.: Mustafa İsen, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Lenoir, P.: **Nouvelle Description de la Ville de Constantinople, Avec la Relation du Voyage de l’Ambassadeur de la Porte Ottomane, et de Son Séjour à la Cour de FRANCE**, Paris, 1721.
- Levend, Agah Sırrı: **Şemseddin Sami**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1969.
- Levend, Agâh Sırrı: **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. I, 1973.
- Mahfil**, S.36, İstanbul, y.y., Şevvâl 1341.
- Mehmed Süreyyâ: **Sicill-i Osmânî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye**, yay.haz.: Ali Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Mustafa Keskin, İstanbul, Sebül Yayınevi, 1995.
- Mehmed Süreyyâ: **Sicill-i Osmânî**, yay.haz.: Nuri Akbayer, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Meriç, Nevin: **Dindar Bir Doktor Hanım Ayşe Hümevra Ökten**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2011.
- Muallim Naci: **Esâmî**, İstanbul, Mahmûd Bey Matbaası, 1308.
- Muallim Nâcî: **Osmanlı Şâirleri**, yay.haz. Cemal Kurnaz, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986.
- Muallim Ömer Nâcî: **Lugat-ı Nâcî**, İstanbul, Asır Matbaası, 1322.

- Mustafa Nuri Paşa: **Netayicü’l-Vukuat**, yay.haz.: Neşet Çağatay, C. I-II, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1979.
- Mustafa Nuri Paşa: **Netâyicü’l-Vukû’ât**, yay.haz.: Yılmaz Kurt, C. I-IV, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Neumann, Christoph K.: **Araç Tarih Amaç Tanzimat**, Çev.Meltem Arun, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000.
- Nev’î: **Dîvân**, yay.haz.: Mertol Tulum, M.Ali Tanyeri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977.
- Oğuz, Mustafa: **Ahmed Cevdet Paşa ve Tarihçiliği**, Konya, Kömen Yayınları, 2014.
- Özsarı, Mustafa: “Lugat-ı Naci’ye Dair” **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları**, 5/3, 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi: Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri=International Congress of Asian and North African Studies: Problems and Solutions of the Science of Literature, C. III. , s. 1303-1309.
- Pala, İskender: **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, İstanbul, Kapı, 2015.
- Refik, Mehmed Tevfik (Çaylak): **Letâif-i İnşâ**, C.II, İstanbul, Tasvir-i Efkar Matbaası, 1866.
- Saraç, Mehmet Ali Yekta: “Şerhler” **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.II, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2007, s. 121-132
- Seeker, John: **Voyage d’un Ministre Ottoman**, y.y. 1874.
- Sefercioğlu, M. Nejat: **Nev’î Dîvânı’nın Tahlîli**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Smirnov, Vasiliy Dmitriyevič: **Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı**, Çev. D.Ahsen Batur, İstanbul, Selenge Yayınları, 2016.
- Sünbülzâde Vehbî: **Dîvân-ı Vehbî**, Kahire, Bulak Matbaası, H. 1253.
- Sünbülzâde Vehbî: **“Dîvân”**, yay.haz.: Ahmet Yenikale, T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Eserleri 514, 2012, s.13, (Çevrimiçi) http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56212,sunbulzade_vehbi-divanipdf.pdf?0 4 Ocak 2018.
- Sünbülzâde Vehbî: **Lutfiyye**, yay.haz.: Ali Süreyya Beyzadeoğlu, İstanbul, Bedir Yayınevi, 1994.
- Sünbülzâde Vehbî: **Şevk-Engîz**, yay.haz.: Ahmet Yenikale, Ankara, Ukde Yayınları, 2011.

- Süreli, Bahadır: “XVIII. Yüzyıl Osmanlı Şiirinde Değişim ve Sünbülzâde Vehbî'nin Şevk-Engîz'i” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 2007, s. 56-63.
- Sütçü, Tevfik: “Türkçe Sözlükçülük Tarihinde Mütercim Âsım ve Kamus Tercümesi” **Tarih Okulu Dergisi**, S.XVI, 2013, s. 541-553.
- Şânizâde Mehmed Atullah Efendi: **Târîh-i Şânizâde** C.I, İstanbul, Ceride-i Havadis Matbaası, t.y.
- Şemseddin Sami: **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul, İkdâm Matbaası, 1317.
- Şemseddin Sami: **Kâmûs-ı Türkî**, yay.haz. Ömer Faruk Aktün “Hayatı, Hizmetleri ve Eserleri ile Şemseddin Sami”, C.I, İstanbul, Tercüman Gazetesi, 1985.
- Şensoy, Sedat: “İslam Kültürü Sözlük Yazımında İki Klasik: Cevherî'nin es-Sihâh'ı ve Fîrûzâbâdî'nin el-Kâmûsü'l-Muhî'ti” **İslam ve Klasik**, İstanbul, Klasik Yayınları, 2008, s.405-416
- Şentürk, Ahmet Atilla: **Tâhirü'l-Mevlevî Hayatı ve Eserleri**, İstanbul, Nehir Yayınları, 1991.
- Şentürk, Ahmet Atilla Ahmet Kartal: **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, 11.bs. , İstanbul, Dergah Yayınları, 2015, s. 313.
- Şeyh Gâlib: **Dîvân**, yay.haz.: Naci Okçu, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Şeyh Gâlib: **Hüsn ü Aşk**, yay.haz.: Abdülbâki Gölpınarlı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.
- Şirin, İbrahim: “Osmanlı Seyahatnamelerinde Avrupa (1839-1876)”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih (Yakınçağ) Ana Bilim Dalı, Ankara, 2004.
- Öz, Yusuf: “Tuhfe-i Vehbî Şerhleri” , **İstanbul, İlmî Araştırmalar Dergisi** S. 5, 1997, s. 219-232.
- Özgen, Evşen: “Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin Seyahatnamesi Üzerinden Fransa'da 18.Yüzyıl Mimarlık Ortamı ve Osmanlı Mimarlığı'na Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık A.B.D., İstanbul, 2010.
- Pişkin, İsmail: “Yenikapı Mevlevihânesi Postnişini Şeyh Celâleddîn Efendi Merhûm” (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul, 1982.
- Tâcizâde Cafer Çelebi: **Heves-Nâme**, yay.haz.: Necati Sungur, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2006.

- Tâhirü'l-Mevlevî: **Çilehâne Mektupları**, yay.haz.: Cemâl Kurnaz, Gülgün ERİŞEN, Ankara, Akçağ Yayınları, 1995.
- Tâhirü'l-Mevlevî: **Edebiyat Lügatı**, yay.haz.: Kemâl Edib, Kürkçüoğlu, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1994.
- Tâhirü'l-Mevlevî: **Edebiyat Tarihimize Dâir Manzûm Bir Muhtıra**, İstanbul, İttifak Matbaası,1931.
- Tâhirü'l-Mevlevî: **Matbuat Âlemindeki Hayatım İstiklal Mahkemesi Hatıraları**, yay. haz.: Nurcan Boşdurmaz, İstanbul, Büyüyenay Yayınları, 2012.
- Tâhirül-Mevlevî: **Yenikapı Mevlevihânesi Postnişini Şeyh Celâleddîn Efendi Merhûm**, yay.haz.: Safi Arpağuş, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2013.
- Tarakçı, Celal: **Muallim Nâcî**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994.
- Tarlan, Ali Nihat: **Ahmed Paşa Dîvânı**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1966.
- Tarlan, Ali Nihat: **Edebî Sanatlara Dair**, İstanbul, İnkılâp Kitaphanesi, 1933.
- Tarlan, Ali Nihat: **Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon)**, II. C., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1970.
- Taşan, Cüneyt: “Tâhirü'l-Mevlevî'nin ‘Sünbülzâde Vehbî'nin Tannâne ve Tayyâre Kasideleri’ Adlı Eseri (İnceleme-Metin)”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.
- Taşan, Yayha Kemal: “Abdurrahman Şeref, Yaşadığı Dönem ve Eserleri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2004.
- Uluçerler, Sıtkı: “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı-İran Siyasî İlişkileri (1774-1884)”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2009.
- Urgun, Serap (Doğan): “Eşref Paşa Dîvânı” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D., Elazığ, 2010.
- Ülkütaşır, M.Şakir: **Cevdet Paşa**, Ankara, Doğu Matbaası, 1945.
- Ünal, Mehmet, Nurettin Çalışkan: “Manzum Bir Sefaretnâme: Tannâne Kasidesi” , **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.VIII, Sayı 40, 2015, s. 158-169.
- Ürekli, Muzaffer: **Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himâyesinde Yükselişi**, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1989.

- Yalın, Mehtap: “Sünbülzâde Vehbî'nin Şevk-Engîz Mesnevîsinin Karşılaştırmalı Metni ve Konuların İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D. , Samsun, 2007.
- Yaman, Ertuğrul, A.Kemal Bolaç, Ahsen Esatoğlu: **Türkiye'deki Türk Dünyası**, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.
- Yazar, Sadık: “Anadolu Sahası Klasik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001.
- Yıldırım, Ali: **Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlas-Nâmeler**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2006.
- Yılmaz, Emel: “Yayaköylü Ahmed Reşid Efendi'nin Şerh-i Nuhbe-i Vehbî Adlı Eseri S.1-221” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı A.B.D. , Manisa, 2008.
- Yöntem, Ali Canib: “Sünbülzade Vehbi” **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C.I S. II, İstanbul, 1946, s. 81-104.
- Yurtseven, Necmettin: “Türk edebiyatında Arapça-Türkçe manzum lügatlar ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları A.B.D., Ankara, 2003, s. 9.
- Ziyâ Paşa: **Külliyâtı Ziyâ Paşa**, Tedvîn ve Tahşîye Süleyman Nazif, İstanbul, Yeni Matbaa, 1342/1924.
- Zülfikar, Mükerrerem Bedizel: **Şanizade-Hayati ve Eserleri**, İstanbul, Özel Yayınları, 1991.

TANNÂNE ve TAYYÂRE KASÎDELERİ ŞERHİ

Edebiyatımızda, nazım şekli olarak kasîde türünde vücûda getirilen ve övgü mahiyetinde bulunan şiirler oldukça önemli bir yere sahiptir. XVIII. yy.da yaşayan ve devrin *reis-i şâirân* unvânını almış ünlü şâirlerinden olan Sünbülzâde Vehbî'nin, I. Abdülhamid'e sunarak idâmdan kurtulduğu ve sefâretnâme özelliği de taşıyan kasîdesi *Tannâne* ve Rodos kadılığı esnâsında, eski Kırım Hân'ı Şâhin Girây'ın, memleketi Kırım'ı Ruslar'a teslim etmesinden dolayı Rodos'a sürgüne gönderildikten sonra idam edilmesine dair yine I. Abdülhamid'e gönderdiği rapor niteliğindeki *Tayyâre* kasîdesi muhtevâ bakımından diğer klâsik kasîdelerden ayrılır. Osmanlı medeniyet tasavvurunun, edebiyat üzerinden Cumhuriyet dönemine taşınmasında büyük emeği olan ve bununla bir köprü vazifesi gören münevver ve abidevî şahsiyet Tâhirü'l-Mevlevî'nin, *Tannâne ve Tayyâre Kasîdeleri* adlı eseri de sözü edilen bu iki kasîdenin şerhidir.

Bu çalışmada öncelikle Tâhirü'l-Mevlevî ile Sünbülzâde Vehbî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, akabinde *Tannâne* ve *Tayyâre* kasîdelerinin konu ve kapsamına değinilmiştir. Şerh metni; dil özellikleri, şâihin şerh yöntemi, kullanılan kaynaklar ve edebî sanatlar gibi çeşitli yönlerden incelenmiştir. Son bölümde ise şerh metni yer almaktadır.

Bu çalışma neticesinde azîz mutasavvıf Tâhirü'l-Mevlevî'nin tasavvufi birikimiyle birlikte Arapça ve Farsçaya olan hâkimiyetini aksettirdiği en önemli eserlerinden biri daha günümüz alfabesine aktarılmış ve okuyucuların istifadesine sunulmuştur. Tâhirü'l-Mevlevî'nin son derece sâde bir dille şerh ettiği kasîdeler üzerinden I. Abdülhamid dönemi Osmanlı Devleti kültürel ve siyasi hayatı ile şâir Sünbülzâde Vehbî'nin sanat üslubu hakkındaki değerlendirmeleri de gün yüzüne çıkarılmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7471-07-7

9 786257 471077